

Kelebek Gözlemciliği

Son yıllarda Türkiye'nin her tarafında hızla artan kelebek gözlemi etkinliklerine siz de katılabilirsiniz. Parklarda, bahçelerde, piknik yerlerinde rahatlıkla görebileceğiniz kelebekleri gözlemek için ihtiyaç duyacağınız tek şey bir dürbün veya küçük bir fotoğraf makinesi. Sizi hafta sonlarınızı daha keyifli hale getirmeye, bu güzel canlıları fotoğraflayıp çevrenizle paylaşmaya davet ediyoruz.

İlk baharı müjdeleyen canlılar arasında yer alan kelebekler, son yıllarda pek çok insanın dikkatini daha fazla çekiyor. Kelebek gözlemciliği pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de son 10-15 yılda gündün güne artan, yaygınlaşan bir hobi haline gelmiştir. Ülkemizin tür çeşitliliği açısından son derece zengin oluşu, güzel kanatlı bu canlıların şehir içlerinde, parklarda ve bahçelerde bile görülebilmesi etkenler arasında yer alıyor. Kelebek gözlemi yapabilmek ve fotoğraf çekebilmek için gerekli olan araçların günümüz koşullarında kolayca temin edilebilmesi de bir diğer etken.

Akdeniz şeytancı
(*Cigaritis cilissa*) - Antakya

Kelebek gözleminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için iki temel malzeme gerekir. Küçük bir dürbün ve kompakt dijital fotoğraf makinesi kelebek gözlemciliğine başlamak için yeterli. Arazi deneyiminin artmasıyla birlikte araçları yenilemek ve daha üst modellere geçme ihtiyacı kendiliğinden ortaya çıkar.

Özellikle kuş gözlemcilerinin olmazsa olmazı denilebilecek olan dürbün, kelebekleri uzaktan görüp bakabilmek için de gereklidir. Uzun süre konmadan uçan bir kelebeğin peşinden koşmak insanı çok zorlayabilir, ancak böyle bir takibi dürbünle yapıp ke-

lebek uygun bir yere konduğu zaman yaklaşmak daha kolay olacaktır. Piyasada gerek özellikleri gerek fiyatları açısından uygun pek çok seçenek vardır. İdeal bir kelebek gözlem dürbününün minimum netleme mesafesi en fazla 1,5 m olmalıdır. Sekiz kat büyütme sağlayan dürbünler el titremesini engellemek ve hafiflik açısından daha kullanışlıdır.

Gözlemde gerekli olan diğer bir araç fotoğraf makinesidir. Arazide tanınması zor olan türlerin fotoğraflanması, daha sonra detaylı incelemeye olanak verir. Hatıra fotoğrafı çekimlerinde kullanılan, basit yapılı, kompakt dijital fotoğraf makineleri bile kelebek fotoğrafçılığı için kullanışlıdır. Bir süre sonra, daha hızlı ve daha kaliteli fotoğraflar çekebilmek için daha üst sınıflarda yer alan, değişebilir lensli modellerle kelebek fotoğrafçılığı daha keyifli hale getirilebilir.

Gözlenen veya fotoğrafı çekilen kelebekleri tanımlamak için arazi rehber kitapları kullanılabilir. 5 yıl öncesine kadar ülkemiz türlerini içeren bir arazi el kitabı yoktu, ancak sıkıntı yaratan bu durum artık ortadan kalktı. El kitabı olarak *Türkiye'nin Kelebekleri* (Ahmet Baytaş, 2008), çok sayıda örnek içeren ve ileri inceleme gerektiren türler için *Die Tagfalter der Türkei* (Hesselbarth ve ark.,1995) gibi kaynaklar kullanılabilir. El kitaplarının yanı sıra geçmişte yapılan kapsamlı arazi çalışmaları, kişisel veya topluluklara ait web siteleri de rehber olarak kullanılabilir.

Kelebekler çoğunlukla insan elinin değmediği doğal ortamlarda yaşar. Ancak bazı türler adeta kentsel yaşama uyum sağlamış gibi, parklar, bahçeler ve mahalle aralarında kalmış minik çayırılık ve çalılıklarda yaşayabilmektedir. Kelebek gözlemcileri sıklıkla dağlık, ormanlık ve akarsu yatağı barındıran vadiler gibi, kentsel yaşamdan uzak bölgeleri tercih eder. Ülkemizin üç farklı biyocoğrafi bölgenin kesişme noktası olması tür çeşitliliğini zenginleştirmektedir. Artvin ile Erzurum arasında uzanan Çoruh Va-

disi, ülkemizin kelebek gözlemi açısından en popüler bölgesidir. Türkiye'deki kelebek türlerinin yarısından fazlası bu bölgede gözlenebilir. Anadolu'nun batısından başlayıp en doğusuna kadar uzanan Toros Dağ Sistemi pek çok endemik türe ev sahipliği yapar. Alçak rakımda Akdeniz, yüksek kısımlarda ise Orta Anadolu ve nemli Karadeniz tipi ormanlar barındıran Amanos Dağları da kelebek türleri açısından zengindir. Kentsel yerleşim yerlerinin dışına çıkıldığında, tepelikler ve bunların arasındaki küçük vadiler, orman kenarları, yol kenarlarındaki küçük akarsu yatakları gibi ulaşılması en kolay alanlar bile kelebek gözlemi yapmak için uygundur. Yılın farklı aylarında farklı tür kelebekler uçaçağı için, sezon boyunca aynı alanlarda gözlem yapılsa bile, 50'den fazla tür gözlendiğini görmek işten bile değildir.

Son yıllarda kelebek gözlemcilerinin bir araya gelmesiyle çeşitli gözlem etkinlikleri gerçekleştiriliyor, amatör gözlem toplulukları kuruluyor. Bugün artık 6-7 ilde aktif gözlem yapan topluluklar var, gün geçtikçe de etkinlikleri artıyor. Bunun yanı sıra yapılan gözlemlerde yaşananların anlatıldığı, çekilen fotoğrafların paylaşıldığı internet siteleri de kuruldu ve üye sayıları da her geçen gün artıyor. Son 3 yılda, daha önce Türkiye'de buldukları bilinmeyen Halkacık (*Aphantopus hyperantus*), Bataklık noktalı keleşği (*Boloria eunomia*), Yunan anormal çokgözlüsü

(*Polyommatus aroaniensis*) adlı kelebek türleri ülkemizde ilk defa gözlemlendi. Yine daha önce canlı halde fotoğrafları olmayan ve nesilleri tükenme tehlikesi altında olan türlerden Akdeniz şeytancığı (*Cigaritis cillissa*), Mezopotamya çokgözlüsü (*Polyommatus dama*), Mezopotamya kolotisi (*Colotis fausta*) adlı kelebek türleri ülkemizde ilk kez doğal ortamlarında fotoğraflandı. Amatör kelebek gözlemcilerinin gerçekleştirdiği bu keşifler tür çeşitliliğinin ne kadar fazla olduğunu kanıtlıyor ve amatör gözlemcilerin bilimsel çalışmalarla elde edilen verilere önemli katkı sağladığını gösteriyor.

Kelebek Gözlemciliği ile ilgili Linkler:

www.antakya-kelebek.org
www.butterflies-moths-turkey.com
www.adamerkelebek.org
www.trakel.org

Çoruh Vadisi'nin Kelebekleri

Mezopotamya Kolotisi (*Colotis fausta*) - Gaziantep

Şeytanck (*Cigaritis acamas*) - Antakya

Funda Zıpızp Perisi
(*Coenonympha arcania*) - Kütahya

